

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sf@regeringskansliet.se
carolin.jarlehag@regeringskansliet.se

Vårdföretagarnas remissvar (SOU 2023:52)

Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen

Inledning

Vårdföretagarna är en arbetsgivar- och branschorganisation för privata vård- och omsorgsgivare. Vårdföretagarna har cirka 2000 medlemsföretag med över 100 000 årsanställda och är verksamma inom hela landet. Vårdföretagarnas medlemmar är bundna av kollektivavtal. Vårdföretagarnas medlemsföretag förväntas inte bara följa samhällets lagar och förordningar utan också att arbeta i linje med Vårdföretagarnas uppförandekod och krav på att arbeta för en hög kvalitet och en god etik.

Utredningen

Utredningens uppdrag har varit att se över möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott mot framför allt Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Slutbetänkandet är huvudsakligen inriktat på hur felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen kan förebyggas och bekämpas. Utredningen konstaterar inte minst att den främsta åtgärden mot felaktiga utbetalningar och brott som begås mot välfärdssystemen är att förhindra och förebygga att fel och brott över huvud taget kan begås.

Vårdföretagarna har länge arbetat för bättre skydd av välfärdssystemen och har tagit fram en rad konkreta förslag om hur man kan minska risken för välfärdsbrottslighet. Vårdföretagarna tillstyrker i huvudsak utredningens slutsatser och förslag.

Vårdföretagarnas synpunkter

Vårdföretagarnas synpunkter på utredningen fokuserar framför allt på de delar av utredningen som berör assistansersättningen.

Vårdföretagarnas medlemmar drabbas av välfärdsbrottslighet genom att oseriösa aktörer skadar marknaden och möjligheterna att bedriva verksamhet på lika villkor. Konkurrensen snedvrids på ett oacceptabelt sätt.

Även om det är enskilda individer som begår brott sker en del brottslighet med företag som brottsverktyg eller möjliggörande verktyg för brott. Detta riskerar att skada förtroendet för såväl välfärdssystemen i sig som för förekomsten av privata företag inom välfärden. I förlängningen hotas därmed seriösa aktörers förutsättningar att bedriva verksamhet, och därmed samtidigt medborgarens möjlighet till valfrihet samt till att ta del av den kvalitetsökning och skattenytta som mångfald och konkurrens bidrar till.

Kriminella aktörer kommer alltid söka sig till potentiella intäktskällor. Det finns idag en lång rad exempel på hur de har infiltrerat myndigheter och kommuner - från Försäkringskassan till bygglovshandling. Oberoende av driftsform kommer kriminella aktörer söka sig till välfärden. Den volym av pengar som finns i ersättningssystemen skapar incitament för detta.

Vårdföretagarnas medlemmar vill kunna konkurrera på en jämlik spelplan och varken utsättas för konkurrerande kriminella verksamheter eller infiltration av kriminella individer i den egna verksamheten. Vi ställer därför krav på handlingskraft och effektiva åtgärder från politik och rättsvårdande myndigheter, liksom på en lyhörddhet för signaler från branschen om var risker kan förekomma. Alla led i välfärden behöver ett ökat skydd mot dessa systemhotande aktörer.

Nedan lämnar Vårdföretagarna i korthet synpunkter på vissa av utredningens förslag.

Kapitel 8 - Robusta och enkla regelverk

I detta kapitel lämnar utredningen förslag om hur välfärdssystemens regelverk bör utvecklas genom åtgärder som syftar till att stärka välfärdssystemens motståndskraft mot brott.

Utredningen fastslår att en majoritet av alla felaktiga utbetalningar beror på felaktiga ansökningar. En mer automatiserad inhämtning av uppgifter föreslås, enligt samma modell som Skatteverket använder för att inhämta uppgifter inför deklarationen. Vidare menar utredningen att en utökad användning av schabloner eller andra villkor som kan kontrolleras och verifieras i vissa fall kan vara att föredra framför bedömningsvillkor som enbart bygger på enskildas uppskattningar eller uppgifter.

Vårdföretagarna ställer sig bakom en utökad automatiserad inhämtning av uppgifter i den mån det är möjligt. Det kan både leda till minskat antal felaktiga ansökningar och minska onödig administration.

Vårdföretagarna ser däremot stora risker med användandet av en ökad schablonisering av enskildas behov när det gäller rätt till personlig assistans. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade LSS fastslår att Personlig assistans ska vara ett personligt utformat stöd och en individuell rättighet.

Vidare föreslår utredningen regelmässiga konsekvensanalyser för nya eller ändrade regler kring välfärdssystemen och att konsekvenserna för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet då särskilt bör beaktas.

Vårdföretagarna ställer sig bakom att det brottsförebyggande arbetet ska beaktas särskilt när regler införs eller förändras i välfärdssystemen.

Vårdföretagarna anser att det ska vara lätt att göra rätt för alla inblandade parter, såväl enskilda individer som företag.

Vårdföretagarna anser att det är viktigt att man vid utformning av nya regelverk inte enbart tar hänsyn till den enskilda myndighetens behov utan att man även måste ta hänsyn till dem som ska omfattas av regelverken. Det finns risk för att regelverk helt enkelt kan bli för krångliga att förstå för den enskilde eller att de leder till en kraftigt ökad administration. Regelverken får inte fastna på det "robusta" utan måste också vara "enkla" att förstå och hantera. Detta är också av betydelse för allmänhetens förtroende för välfärdssystemen. Transparens och överskådlighet är avgörande för tillit och

förtroende. Regelverken får inte heller motverka möjligheten till en individuell bedömning av exempelvis hjälpbehov inom personlig assistans.

8.3.2 Det bör tillsättas flera utredningar för att se över befintliga stöd- och förmånssystem

Utredningen föreslår att regeringen i särskild ordning bör tillsätta en eller flera ytterligare utredningar med syfte att se över vissa av välfärdssystemens regelverk.

Assistansersättningen ingår i en av prioriteringsgrupperna där ersättningen avser en individ men i regel betalas ut till ett företag. Utredningen menar att insynen för beslutande myndighet är alltför begränsad och att det finns en påtaglig risk för att oseriösa aktörer kan utnyttja systemet. Det anses svårare utifrån befintlig lägesbild och underlag att idag ange konkreta förslag till vad som behöver göras.

Vårdföretagarna motsätter sig inte ytterligare utredning men ser en fara med att skjuta problem på framtiden. Det finns redan idag flera åtgärder, som Vårdföretagarna under lång tid har förespråkat, som skulle ge tydlig effekt.

Några av förslagen:

- Inför en generell tillståndsplikt för alla anordnare av personlig assistans, alltså även för brukare som väljer att utföra assistansen i egen regi.
- Förhindra försäljning av tillstånd att bedriva personlig assistans. I dag säljs vilande verksamheter med befintliga tillstånd för flera hundra tusen kronor utan att ny ägar- och ledningsprövning görs. Detta möjliggör för oseriösa aktörer att ta sig in i branschen.
- Säkerställ att brukare och personlig assistent befinner sig på samma plats när assistansen ska utföras genom exempelvis ett check-in/check-out system.
- Uppdra till IVO att regelbundet genomföra fysisk tillsyn av alla tillståndspliktiga verksamheter.
- Säkerställ i det kommande arbetet för förbättrad informationsdelning mellan myndigheter att IVO får ökad tillgång till information som finns hos andra myndigheter som idag skyddas av sekretess.

15.6, 15.9, 15.11 Konsekvenser för enskilda, företag och konsekvenser i övrigt

Utredningen föreslår införande av ett system med bidragsspärr för enskilda som döms för välfärdsbrottslighet. I utredningens egen konsekvensbeskrivning slås fast att en sådan bidragsspärr kan påverka enskildas möjligheter att få sina omsorgs- och vårdbehov tillgodosedda. Det gäller inte minst för personer som är beroende av insatser från det allmänna för att klara den dagliga livsföringen.

Vårdföretagarna anser att ett införande av ett system med bidragsspärr inte får leda till att enskilda individer begränsas i sin rätt att få sina omsorgs- och vårdbehov tillgodosedda. Rätten till personlig assistans kan inte fullt ut jämföras med andra bidragsformer. Har man bedömts vara i behov av personlig assistans kan en indragning genom en bidragsspärr av densamma vara jämförbar med att inte medges vård och behandling inom sjukvården eller att inte ha rätt till hemtjänst.

Finns ett behov av ökad kontroll över beviljad rätt till personlig assistans föreslår Vårdföretagarna att man exempelvis sätter den enskilde under tillfällig förmyndare eller

god man så länge som bidragsspärren finns för att tillförsäkra att den enskildes behov av personlig assistans kan säkerställas.

Vårdföretagarna har inga övriga synpunkter på införandet av ett system med bidragsspärr.

Vårdföretagarna delar i huvudsak utredningens bedömning att utredningens förslag kan minska risken för att oseriösa aktörer utnyttjar välfärdssystemen. När det gäller förslagen om uppgiftsinhämtning avseende juridiska personer och ökad informationsdelning inom och mellan myndigheter kan det givetvis finnas vissa avigsidor. Men Vårdföretagarna anser att fördelarna överväger. Som exempel kan framhållas att Försäkringskassan borde samköra assistansersättningen mot sjukersättning och tillfällig föräldrapenning. Detta i kombination med Vårdföretagarnas förslag om att införa ett check-in/check-out system inom personlig assistans där man kan säkra upp att brukaren befinner sig på samma plats som den personliga assistenten minskar betydligt risken för missbruk inom två välfärdssystem.

Vårdföretagarna ställer sig alltså inte negativa till en utökad uppgiftsinhämtning och informationsdelning för att minska risken för välfärdsbrottslighet, men vill samtidigt påtala vikten av att uppgifter som kan vara känsliga ur ett företagsperspektiv ska omfattas av sekretess. Att Försäkringskassan kan behöva hämta ut vissa uppgifter av ett företag innebär inte att sagda uppgifter ska hållas tillgängliga för andra. Det finns en risk att oseriösa aktörer kan använda sådant som kan uppfattas som företagshemligheter för att skaffa sig fördelar gentemot andra aktörer. Under "9.5.2 Utformningen av bestämmelsen" menar utredningen att det inte bör göras någon uttrycklig uppräkningslista av vilka uppgifter som ska få inhämtas med stöd av paragrafen men att det bör uppställas ett krav på att uppgifterna ska gälla förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Vårdföretagarna anser att det finns en risk för att det kan uppstå tolkningstvister som skulle kunna undvikas om förslaget var tydligare.

Sammanfattning

Utredningen föreslår ett utökat uppdrag till ett antal myndigheter att förebygga brott mot välfärdssystemen. I det ingår bland annat att vissa beslutande aktörer ska få större möjligheter att hämta in uppgifter från andra aktörer än den enskilde som ett led i att förhindra att brott begås eller när det finns misstanke om felaktigheter. Man föreslår även ett inrättande av ett myndighetsövergripande register över beslutade sanktionsavgifter och att det införs ett system med bidragsspärr på välfärdssystemens område

Vårdföretagarna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Vårdföretagarna har länge krävt kraftfulla och effektiva åtgärder från politik och rättsvårdande myndigheter för att minska risken för välfärdsbrottslighet och har också lagt fram ett antal konkreta förslag som kan bidra i det arbetet.

Vårdföretagarna har härutöver inga ytterligare synpunkter.

Stockholm som ovan

Antje Dederling
Förbundsdirektör
Vårdföretagarna

Patrik Silverudd,
Näringspolitisk expert

Kontakt:

patrik.silverudd@vardforetagarna.se

072-070 44 04